

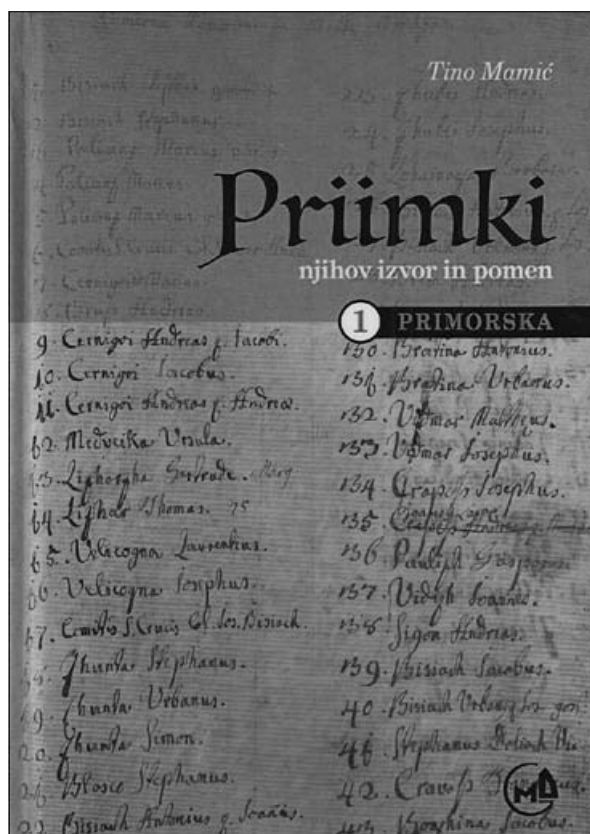
Primorski priimki

Tino Mamić, *Priimki: njihov izvor in pomen. 1; Primorska*. Gorica: Mohorjeva družba, 2020. 255 strani.

Priimki na slovenskem ozemlju so raznoliki, zanimivi, pa tudi smešni, skrivnostni in nekateri še neraziskani. Knjiga o primorskih priimkih je izšla izpod peresa rodoslovca, publicista in zgodovinarja Tina Mamića na pobudo odgovornega urednika slovenskega tednika v Italiji *Novi glas*, pisatelja, pesnika in kulturnega delavca Jurija Paljka, ki je tudi avtor uvodne besede.

Primorski priimki so nastali med prvimi na današnjem slovenskem ozemlju v okolici Krasa, Istre in Goriške prav zaradi bližine Benetk. Priimki so nastali prav v tej pomorski in trgovski velesili, ko jih je uzakonila po letu 1090 med prvimi na svetu, kar omenja tudi avtor. O primorskih priimkih sta v knjižnih delih že pisala jezikoslovec in skladatelj Pavle Merku v delu 1300 primorskih priimkov leta 2004 in Peter Stres z delom *Priimki v Brdih: izvor in razvoj do 1. svetovne vojne* v letu 2005. Primorske priimke sta obelodanila predvsem z etimološkega vidika.

Knjiga Mamića je nastala na osnovi člankov in posameznih rodoslovnih prispevkov v slovenskem tedniku *Novi glas*. Zbranih in predstavljenih je 86 primorskih priimkov in njihovih različic z Goriškega, Tolminskega, Vipavskega, kraškega, istrskega konca in izvirno tudi furlanskih priimkov. Nekateri priimki imajo tudi uskoški izvor. Rodoslovec se je v knjižnem delu izognil klasični delitvi priimkov po izvoru in pomenu, ampak je knjigo zastavil po prikazu priimkov po abecednem vrstnem redu. Gre za prikaze tako z zgodovinskega (rodoslovnega) kot z jezikovnega (etimološkega) stališča v obliki zgodb. Priimki niso zapisani samo po pomenu, rodoslovno delo navaja tudi zapise in prve omembe priimka v posameznih krajih po matičnih knjigah in urbarjih. Rodoslovna knjiga ni samo teoretična razlaga priimkov, ampak nudi tudi vpogled v razvoj

posameznih priimkov, navedene so tudi sorodne oblike priimkov in na koncu so dodane tudi pomembne osebnosti s posameznimi priimki ne samo v slovenskem, ampak tudi mednarodnem prostoru.

Pregled primorskih priimkov je delo večletnega raziskovanja, predvsem matičnih knjig različnih župnij od škofijskih in nadškofijskih arhivov, pa tudi državnih arhivov ter urbarjev od Trsta, preko Kopra, Gorice do Ljubljane. Priimki so predstavljeni na zanimiv in poljudnoznanstven način. Prikazane so tudi širitve priimkov po posameznih krajih, pojavnost posameznih priimkov, ne samo v krajih Primorske, ampak tudi širom Slovenije in sveta. Knjigo bogatijo tudi fotografije matičnih knjig s posameznimi priimki in osebami.

Pri razlagi pomena priimkov se knjiga drži etimoloških raziskovanj slovenskih jezikoslovcev in etimologov, predvsem Silva Torkarja, Pavla Merkuja in Marka Snoja. Priimki, ki še niso raziskani ali je pomen priimka nejasen, avtor poseže s svojimi utemeljitvami in razlagami posameznih priimkov.

V primorske dežele se je v preteklosti priselilo veliko družin in posameznikov iz Furlanije, ki so

prišli kot obrtniki, trgovci, uradniki, rokodelci in drugo. S seboj so prinesli tudi izvorno furlanske priimke. Predstavljeni so furlanski priimki Bonutti, Favetti, Furlan, Furlani, Kulot z obliko Culot, Karlovini in Pilon.

Trenutno najbolj znani primorski priimek je verjetno Pahor, ki označuje trenutnega predsednika države Boruta ter pisatelja, književnika in prevajalca Borisa. Priimek je nastal iz nemške besede bach za potok in pomeni človeka, ki je živel ob potoku. Priimek Babič pomeni novorojenčka, ki mu je mati umrla med porodom. Pojavil se je v Trstu in Kopru, ko še na srbskem ozemlju ni bilo priimkov. Priimek Bratina se pojavi okoli leta 900 iz staroslovenskega ženskega imena v vasi Stomaž, kjer je zaselek Bratini. Priimek Čeligo je avtohtoni istrski priimek.

Širom slovenskega ozemlja se je razširil mit o Napoleonovih vojaki, ki so tukaj ostali in si ustvarili družine. Družinsko izročilo se je tako prenašalo iz roda v rod do današnjih dni. Vendar je v tem malo resnice. Tako naj bi bili na Celjskem izvorno po legendi francoski priimki (Tofant, Širca, Verdev in drugi). Mit o potomcih francoskih vojakov ni zaobšel niti primorskih krajev. Vipavski priimek Pišot je nastal po letu 1300 v Selu in Batujah ter pomeni v narečni besedi pišota dež z vetrom. Merku z obliko priimka Merklje ni francoskega izvora, nastal je iz nemške besede merkati, ki pomeni opazovati, pazljivo gledati.

Predstavljeni so tudi nenavadni in redko slišani priimki. Priimek Samotorčan je dobil ime po kraju kraški vasi Samatorca ali Samotorica pri Polhovem Gradcu, ki pomeni poseben, izviren ali samonikel. Sedmak pomeni sedmorojenega otroka ali sedmega sina. Priimek Slavec je zelo star priimek, ki se pojavi že okoli leta 1300 v zaledju Kopra in Trsta. Nastal je iz metafore lastnosti pojočega ptica slavca ali starega slovenskega osebnega imena Slavko, Slavoj. Slejko je izvorno vipavski priimek pod Čavnom. Nastal je kot vzdevek iz narečnega

glagola šlekati, ki pomeni govorno napako, jecljanje. Priimek Sorč je nastal iz staroslovenskega osebnega imena Zor ali Zora. Vipavski priimek Trkman je nastal iz glagola trkati v pomenu gruliti, po človeku, ki je veliko govoril. Trošt je nastal iz glagola troštati se, v pomenu upati si, dovoliti si. Češornja iz Breginjskega kota je povezan z glagolom česati, česrati, ki pomeni človeka, ki češe, česra volno. Priimek Bajc je nastal iz besede bajati, ki pomeni čarati. Peljhan je nastal iz vzdevka pelehan, ki pomeni pegastega človeka.

Priimek Sabotič izvira iz Breginjskega kota. Možnih je več razlag, od uskoškega, židovskega izvora do priimka, ki je povezan z dnevom soboto. Med priimke, katerih pomen je nejasen, skrivnosten sodi zagotovo priimek Kozlovič. Pojavlja se v Istri, tako na slovenski kot hrvaški strani. Priimek je težko razložiti, ni povezan z živaljo kozo ali pastirjem koz. Po domnevi je lahko tudi uskoškega izvora. Rustja se prvič omenja v urbarjih krajev Skrilje, Kamnje in Vipavski Križ katerega izvor je nejasen. Lahko, da je nastal iz besede gruš ali rušt v pomenu za zidarski oder ali lesene ostrešne tramove.

Priimek s človekom živi, se deduje. Nekateri so že izumrli, nekateri še bodo. Lahko pa se tudi pojavljajo v drugih državah. Slovenci smo lahko ponosni na svoje bogato kulturno izročilo in zgodovinsko dediščino, v katero kot pomemben del zagotovijo sodijo tudi družinska drevesa in priimki z njihovim izvorom ter pomenom. Področje rodoslovja in imenoslovje priimkov ponuja tako poklicnim kot ljubiteljskim raziskovalcem še precej prostora in neodkritih zadev. Rodoslovno delo zahteva veliko vztrajnosti, natančnosti, volje in zagotovo večletno raziskovanje. Pričakovati je, da bo Mamić kot rodoslovec in član Slovenskega rodoslovnega društva izdal v bližnji prihodnosti še kakšno knjigo o zgodovini primorskih priimkov, kar nakazuje tudi naslov knjige Priimki. Primorska 1.

Matej Ocvirk